

Pracovní listy 4. ročník – 4. čtvrtletí

64. Wolfgang Amadeus Mozart

Wolfgang Amadeus Mozart se narodil 27. ledna 1756 v Salcburku.

Dětství

Hudební nadání se u Wolfganga projevilo velmi brzy. Ve třech letech začal hrát na klavír pod vedením svého otce Leopolda snadné melodie. O rok později už velmi dobře hrál na housle, klavír a cembalo. Když mu bylo pět, skládal jednoduché taneční skladbičky pro klavír. Jednu ze svých prvních skladeb nazval Chléb s máslem.

Vzdělání

Hudební vzdělání získal především od svého otce. V sedmi letech hrál na klavír, cembalo, varhany a housle. Zpíval, studoval hudební teorii a základy kompozice.

Hudební život

Už od svých šesti let začal Mozart vystupovat se svou starší sestrou Marií Annou (Nannerl) po celé Evropě. Cesty plánoval jejich otec Leopold – vícekapelník a houslista v arcibiskupské kapele.

První koncertní cesta vedla do Mnichova a v témže roce navštívili Vídeň, kde hráli před císařskou rodinou. Jejich vystoupení vzbudilo velkou pozornost. Wolfgang zahrál na housle a klavír, zazpíval několik písní a oba sourozenci pak ještě hráli čtyřručně. Mozart koncertoval také v Anglii, Francii a Německu. Koncem roku 1769 odjel do Itálie. O čtyři roky později se vrátil do rodného Salcburku, kde mu otec zajistil místo u dvora. V roce 1779 byl jmenován arcibiskupským koncertním mistrem a varhaníkem. Dostával plat 450 zlatých. Se svým zaměstnavatelem se však nepohodl a po dvou letech odešel do Vídně, kde žil jako svobodný umělec.

Mozart nikdy během svého života nebyl tolik oslavován jako při pobytu v Praze. Poprvé přijel do Prahy 11. ledna 1787.

Byl ubytován u skladatele Františka Xavera Duška ve vile Bertramka. Opera Don Giovanni, která byla poprvé uvedena 29. října 1787, byla přijata s velkým úspěchem.

Poslední léta prožil v chudobě, protože zisk z koncertních cest, které mu zajišťovaly živobytí, nestačil na obživu jeho rodiny. Zemřel 5. prosince 1791 ve Vídni, ve věku 35 let. Byl pochován v neoznačeném chudinském hrobě.

Dílo

Mozartovy opery svým námětem často vyprávějí příběhy obyčejných lidí. Někdy se v nich mihne i něco čarovného. Dodnes jsou velmi oblíbené. Uvedme některé z nich: Don Giovanni, Figarova svatba, Kouzelná flétna, Únos ze Serailu.

Složil asi 45 symfonií (z nich nejznámější je Jupiter a Pražská).

Roku 1787 Mozart komponoval své zřejmě nejpopulárnější dílo – Malou noční hudbu. Vznikla pravděpodobně na objednávku pro večerní koncerty, které se v letních měsících pořádaly v paláci a přilehlé zahradě. Tato serenáda je psána pro smyčcové kvinteto (dvoje housle, violu, violoncello a kontrabas).

Mozart skládal smyčcová kvarteta, klavírní sonáty, klavírní a houslové koncerty. Oblíbenou skladbou klavíristů je Turecký pochod z Klavírní sonáty č. 11.

Z církevní hudby uvedme moteto Ave verum corpus pro čtyři hlasy s doprovodem smyčců a varhan. Do posledních dnů svého života Mozart pracoval na zádušní mši Rekviem. Toto dílo už nedokončil, skladbu dopsal jeho žák Franz Xaver Süssmayer.

Zajímavosti

Mozart neměl rád zvuk trubky. Byla pro jeho uši příliš hlasitá a tóny málo čisté. Jeho strach z výrazného tónu trubky ustal až v deseti letech a později pro tento nástroj dokonce komponoval skladby.

Mozart se 4. srpna 1782 oženil s Konstancí Weberovou. Měli spolu šest dětí, ale jen dvě se dožily dospělosti. Oba synové se neoženili, takže nevíme ani o žádných vnucích a pravnucích.

Za svůj krátký život složil více než 600 skladeb. Kdyby se všechny hrály nepřetržitě za sebou, vznikl by koncert, který by trval devět dní a devět nocí!

65. Intervaly čisté, velké a malé

Z velkých intervalů vytvoříme malé snížením vrchního tónu o půltón (nebo zvýšením spodního tónu a půltón). Z čistých intervalů nelze malé vytvořit.

Aram Chačaturjan – Šavlový tanec

Aram Chačaturjan byl arménský skladatel a dirigent. Tvorba tohoto skladatele zahrnuje mnoho zajímavých a působivých skladeb. Pozoruhodným rytmem, a nápaditou melodií nás doslova upoutá Šavlový tanec z baletu Gajane. Poznáte, které bicí nástroje v této skladbě hrají?

Maurice Ravel – Bolero

Bolero je původně španělský lidový tanec. Na tento námět složil Maurice Ravel stejnojmennou taneční fantazii, ve které si stejnou melodií šestnácti taktů přebírají různé hudební nástroje. Zvláštností této skladby je také její dynamika; začíná v pianissimu a pozvolna zesiluje až do výrazného fortissima. Rytmus Bolera dokresluje dvoutaktový, neustále se opakující rytmický motiv malého bubínku, který v této skladbě zazní celkem 169krát a změní se až v posledním taktu.

Mollové stupnice do sedmi béček - přehled předznamenaní:

d moll - 1 ♭	c moll - 3 ♭	b moll - 5 ♭	as moll - 7 ♭
g moll - 2 ♭	f moll - 4 ♭	es moll - 6 ♭	

Stejnomené stupnice mají společný název, ale rozdílné předznamenaní, jedna je durová a druhá mollová (C dur - c moll).

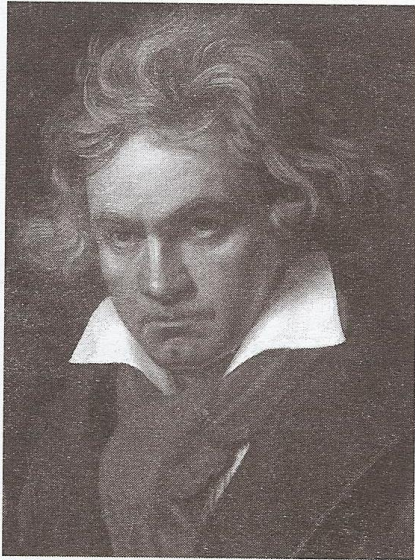
Paralelní stupnice mají společné předznamenaní, jedna je durová a druhá mollová (C dur - a moll).

Abychom co nejlépe vystihli náladu skladby, používáme v hudbě celou řadu nejrůznějších pojmů spojených s představou.

animato - oživeně	espressivo - výrazně
cantabile (<i>kantábile</i>) - zpěvně	leggiero (<i>ledžéro</i>) - lehce
comodo (<i>komódo</i>) - pohodlně	marcato (<i>markáto</i>) - důrazně
dolce (<i>dolče</i>) - sladce	

Pojmy animato a comodo se někdy uvádí jako označení tempa.

89. Ludwig van Beethoven

Ludwig van Beethoven se narodil 16. prosince 1770 ve starobylém rýnském městě Bonnu.

Dětství

Ludvíkovo dětství nebylo příliš radostné. Neměl čas chodit ven a hrát si s kamarády. Místo toho musel denně pod vedením svého otce Johanna mnoho hodin cvičit na housle a klavír. Častokrát se otec vracel domů pozdě v noci, malého chlapce vzbudil a nutil ho ke cvičení. Hudbu tak přímo nenáviděl.

Někdy si ale hrával jen tak sám pro sebe a nacházel v hudbě potěšení. Od sedmi let veřejně vystupoval a ve dvanácti složil první skladby pro klavír.

Vzdělání

Hudební základy získal od svého otce. Učil se hrát na klavír, varhany, housle a violu. Pod vedením dvorního varhaníka Christiana Gottloba Neefeho si doplnil znalosti z hudební teorie. Ve 22 letech odjel do Vídně, aby získal hlubší hudební vzdělání. Studoval u Josefa Haydna a Antonia Salieriho.

Hudební život

Byl dvorním hudebníkem v Bonnu. V roce 1792 odjel do Vídně, kde pokračoval ve svých studiích. Pořádal klavírní koncerty po evropských městech a v roce 1796 navštívil také Prahu.

Vedle skladatelské činnosti také dirigoval. Jeho práce však byla ohrožena, skladateli postupně slábl sluch. Nebylo mu ani třicet let. Dirigování bylo pro Beethovena stále obtížnější, přestal vystupovat i jako klavírista. Výdělky byly mizivé a šlechtici, kteří mu poskytovali podporu, platili stále méně.

Do konce svého života žil ve Vídni. Sluchová choroba se stále zhoršovala a v posledních letech zcela ohluchl. Oslaben bídou, nadměrnou prací a těžkou chorobou jater podlehl 26. března 1827 ve Vídni, bylo mu 56 let. Na pohřeb přišlo asi 20 000 lidí

a nosítka s jeho rakví nesli významní hudebníci. Byl pochován na hřbitově Währinger, později byly jeho ostatky přemístěny na vídeňský ústřední hřbitov.

Hudba

Beethoven proměňuje všechny své životní touhy a osudy v hudbu. Jeho skladby mají výraznou melodii a velké dynamické rozdíly.

Dílo

Beethovenovo dílo je velmi obsáhlé. Zkomponoval devět nádherných symfonií. Nejznámější je pátá symfonie c moll Osudová, šestá symfonie F dur Pastorální a devátá symfonie d moll. V závěrečné větě deváté symfonie zazní spolu s orchestrem zhudebněná báseň Friedricha Schillera Óda na radost.

Přední místo v Beethovenově tvorbě zaujímají skladby pro klavír. Často se hrává Sonáta cis moll Měsíční svit, c moll Patetická, C dur Valdštejnská a f moll Appassionata. Zkomponoval několik klavírních koncertů.

Beethoven složil celou řadu komorních skladeb, především smyčcové kvartety. Pro housle napsal velmi náročný Koncert D dur a Sonátu F dur Jarní.

Operní tvorbu představuje pouze jediné dílo – opera Fidelio.

Vedle velkých děl najdeme v jeho tvorbě i řadu drobných skladbiček, většinou klavírních, které Beethoven psával pro své žáky a přátele. Takovou skladbou je bagatela „Pro Elišku“, která vznikla kolem roku 1810. Dodnes ji s oblibou hrají zejména mladí klavíristé na celém světě.

Zajímavosti

Dne 7. května 1824 poprvé zazněla Devátá symfonie, kterou skladatel sám dirigoval. V té době byla jeho sluchová choroba natolik závažná, že neslyšel, kdy skladba skončila, ani potlesk publika. Symfonie měla u posluchačů velký úspěch.

Beethoven se nikdy neoženil, všechny jeho vztahy skončily rozchodem.

Balet je hudebně dramatické dílo, kde je děj divákovi vyprávěn tancem, mimikou i pantomimou za doprovodu hudby. Tanečník, který v baletu účinkuje je hercem, který se vyjadřuje prostřednictvím pohybu - tance. Jeho textem je choreografie, kroky a jejich vazby, výraz celého těla i tváře. To vše je dílem choreografa.

Hudba pro balet byla vytvořena jako originální hudební baletní dílo. Vedle toho známe balety symfonické, kde je pro balet použita hudba, která nebyla vytvořena původně pro balet. Využívá stejně jako jiné dramatické formy scénografie i kostýmů, tedy scény - kulisy a kostýmů, které charakterizují dobu i jednotlivé osobnosti účinkující v baletu.

Balet vznikl v 17. století ve Francii a v Itálii a do jeho vývoje promluvílo výrazně také Rusko. Dodnes je klasický balet, vedle současného, samozřejmým a žádaným repertoárem všech významných divadel po celém světě.

Skladatel Petr Iliič Čajkovskij vytvořil známá baletní díla Labutí jezero, Šípková Růženka a Louskáček.